

WYDARZENIA

Forum Państw Morza Bałtyckiego

Forum Państw Morza Bałtyckiego, zorganizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z NMM pod hasłem „Dziedzictwo kulturowe w promocji i rozwoju regionu Morza Bałtyckiego”, odbyło się w dniach 28–30 listopada w Spichlerzach na Ołowiance. Uczestniczyło w nim 150 specjalistów z zakresu ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego, reprezentujących takie organizacje i instytucje, jak ICOM, Interpol, Komitet ds. Dziedzictwa Regionu Morza Bałtyckiego (Baltic Region Heritage Committee) oraz narodowe instytuty dziedzictwa, komitety Błękitnej Tarczy i muzea z kilkunastu krajów Europy.

Forum otworzył sekretarz stanu w MKiDN Jarosław Sellin, który podkreślił rolę Gdańska i NMM w rozwoju badań naukowych, wdrażaniu prac innowacyjnych i transferze wiedzy, służących promocji i ochronie dziedzictwa Morza Bałtyckiego. Wręczył też najwyższe odznaczenia resortowe: złoty medal „Zasłużony Kulturze *Gloria Artis*” dyrektorowi NMM dr. inż. Jerzemu Litwinowi, a zastępcy dyrektora ds. merytorycznych Marii Dyrce – medal srebrny.

Minister Jarosław Sellin z odznaczonymi medalami „Zasłużony Kulturze *Gloria Artis*” – dyrektorem NMM dr. Jerzym Litwinem i zastępcą dyrektora Marią Dyrką. Fot. Paweł Józwiak

Prezentacja dr. Roberta Domżała nt. zabytkowych statków. Fot. Paweł Józwiak

Pierwszy dzień Forum poświęcony został bezpieczeństwu dziedzictwa kulturowego: analizowaniu współczesnych zagrożeń, prezentacji dobrych praktyk i międzynarodowej współpracy krajów regionu Morza Bałtyckiego w tej dziedzinie, m.in. w zakresie zwalczania przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu, w tym podwodnemu. Tematem drugiego dnia obrad był potencjał kulturowy regionu i możliwości jego wzmocnienia dzięki współpracy międzynarodowej, na przykład poprzez tworzenie szlaków kulturowych. Tu z dużym za-

interesowaniem spotkały się referaty przedstawicieli NMM: dra Roberta Domżała, który przedstawił problematykę bałtyckich statków-muzeów jako potencjalnego szlaku dziedzictwa oraz Kamili Jezierewskiej z Działu Edukacji, która opowiadała o współpracy Muzeum z osobami niepełnosprawnymi. Forum zakończono prezentacją projektów transgranicznych na rzecz zachowania i zrównoważonego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego Bałtyku. W panelu pt. „Ochrona podwodnego dziedzictwa kulturowego” dr Tomasz Bednarz przedstawił nowoczesne techniki dokumentacji i monitorowania stanu zachowania stanowisk podwodnych, a Iwona Pomian mówiła o magazynie wraków na Zatoce Gdańskiej w aspekcie ochrony i promocji podwodnego dziedzictwa kulturowego.

Flotylla rzeczne RP

Zorganizowana w 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości wystawa „Uzbrojone rzeki. Flotylla Niepodległej” otwarta została 30 listopada w Spichlerzach na Ołowiance. 28 listopada 1918 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski wydał rozkaz o utworzeniu Marynarki Polskiej. Nie mieliśmy jednak wówczas dostępu do morza, marynarka wojenna zaczęła więc tworzyć się nad polskimi rzekami. 30 listopada 1918 r. otrzymała jako bazę port w Modlinie, a 23 grudnia 1918 r. utworzono tam Flotyllę Wiślaną. W Modlinie powstała również pierwsza stocznia marynarki, pierwsza szkoła marynarzy oraz Batalion Morski – jednostka kadrowa dla przyszłych oddziałów morskich. Flotylla Wiślana wzięła ofiarny udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r., a utworzona wiosną 1919 r. Flotylla Pińska – w ofensywie kijowskiej. Po zakończeniu wojny o niepodległość to właśnie Flotylla Pińska (od 1931 r. Flotylla Rzeczna) zaczęła stopniowo przejmować ciężar ochrony wschodnich granic państwa. Oprócz funkcji militarnej pełniła ona również inną istotną rolę, będąc największym pracodawcą i stanowiąc ważny ośrodek polskości na dalekim Polesiu. Dla służących w jej szeregach żołnierzy była szkołą patriotyzmu, a dla mieszkańców Pińska i Polesia – symbolem trwania państwa polskiego na tamtych terenach. Opowieść o flotyllach rzecznych zamykają dramatyczne epizody wojny obronnej we wrześniu 1939 r.: zbrodnia w Mokranach i zatopienie w Modlinie kutra uzbrojonego KU 30. Autorami koncepcji i scenariusza wystawy są Patryk Klein, Jadwiga Klim, Radosław Paternoga i Wojciech Ronowski z NMM. Ekspozyty i zdjęcia pochodzą ze zbiorów wielu instytucji i osób prywatnych, a towarzyszą im projekcje filmowe, aplikacje i animacje. Przygotowany został też specjalny program edukacyjny. Wystawa zorganizowana została przy wsparciu finansowym ze strony Towarzystwa Przyjaciół NMM. Będzie ją można zwiedzać przez cały rok, do 1 grudnia 2019 r.

Wernisaż wystawy „Uzbrojone rzeki. Flotylla Niepodległej”. Fot. Paweł Józwiak

Zdarzyło się na morzu...

Obrazy z kolekcji Polskich Linii Oceanicznych, zakupione do zbiorów NMM dzięki dotacji celowej MKiDN, zostały zaprezentowane na ekspozycji czasowej, którą można oglądać od 16 listopada w Spichlerzach na Ołowiance. Kolekcja PLO powstawała przez lata i ma charakter eklektyczny, a składają się na nią obrazy, które zdobiły reprezentacyjne gabinety w siedzibie głównej PLO, pokoje w gdyńskim Domu Marynarza oraz polskie statki pasażerskie i handlowe (zachowały się charakterystyczne mocowania przy górnej i dolnej krawędzi oprawy niektórych obrazów, zapobiegające ich kołysaniu się podczas wysokiej fali). Autorami eksponowanych prac są głównie artyści związani ze środowiskiem trójmiejskim, m.in. Marian Mokwa, Antoni Suchanek i Kazimierz Śramkiewicz. Wśród obrazów tego pierwszego zwraca uwagę „Wodowanie *Sotdka*” z 1948 roku – szczególnie cenny ze względu na związki z kolekcjami NMM. Po raz pierwszy prezentowane są szerokiej publiczności dwie prace pochodzące z oryginalnego wystroju m.s. „Batory”: niewielki gwasz Zofii Stryjeńskiej „Pejzaż nadrzeczny” w typowej dla tej artystki ludowej stylizacji oraz pejzaż autorstwa Jana Betleja, przedstawiający plażowiczów wypoczywających nad Wisłą. W zbiorach NMM zachowały się fotografie wykonane w 1936 roku, które przedstawiają wspomniane obrazy na ścianach luksusowych kabin pasażerskich „Batorego”. Na wystawie znalazły się także dwa wizerunki samego „Batorego”, obok wizerunków innych statków w portach, przy nabrzeżach i na pełnym morzu, jakich można spodziewać się w kolekcji firmy, która przez wiele lat była jednym z najważniejszych polskich armatorów. Autorkami wystawy są Liliana Giełdon i dr Monika Jankiewicz-Brzostowska z Działu Sztuki Marynistsycznej NMM. Ekspozycję będzie można zwiedzać do końca marca 2019 roku.

Wernisaż ekspozycji „Zdarzyło się na morzu...”. W problematykę wystawy wprowadza jej współautorka, dr Monika Jankiewicz-Brzostowska. Fot. Bernadeta Galus

AKTUALNOŚCI

Eksperyment „Meduza”

Konferencja historyczna z okazji 50-lecia eksperymentu „Meduza”, zorganizowana przez Gdański Klub Płetwonurków POSEJDON i NMM, odbyła się 16 listopada w Spichlerzach na Ołowiance. Przypomniano podczas niej pionierskie, trwające tydzień zanurzenie przy pomocy batyskafu „Meduza II”, którego konstruktorami byli Antoni Dębski (autor prototypowej, rok wcześniejszej „Meduzy”), inż. Jerzy Kuliński i inż. Aleksander Lassaud. W listopadzie 1968 roku badano wrak trałowca „Munin”, leżący w Zatoce Gdańskiej na głębokości 45 m. Antoni Dębski, Jerzy Kuliński i Bogdan Bełdowski przebywali pod wodą przez 157 godzin; dekompresja trwała 22,5 godziny. Kabina, w której nurkowie odpoczywali, miała wymiary 350 na 220 na 250 cm (wys. użytkowa 185 cm), a oddychali w niej sprężonym powietrzem, co było także nowością w nurkowaniu, gdyż dotychczas używano mieszanki tlenowo-helowej.

Przygotowaną przez Jerzego Kulińskiego prezentację „Powstanie i pierwsze zanurzenie Meduzy” przedstawił Krzysztof Dominiak, prezes Gdańskiego Klubu Płetwonurków POSEJDON. Wojciech Kwidziński (Historical Diving Society) omówił polski eksperyment na tle przedsięwzięć prowadzonych wówczas za granicą, wskazując, że Polska była w światowej elicie w tej dziedzinie, obok Francji (gdzie absolutnym pionierem był Jacques Cousteau), USA, Niemiec i Czechosłowacji. O dziejach „Meduzy” po omawianym eksperymencie opowiedziała Karina Kowalska, kustosz Muzeum Nurkowania w Warszawie, gdzie ostatecznie batyskaf trafił. Na zakończenie Mariusz Ozga zaprezentował najnowsze trendy techniczne w pracach i badaniach podwodnych – m.in. samobieżne roboty i zdalnie sterowane pojazdy (ROV) wielkości od kilkudziesięciu centymetrów do kilku metrów.

Nowy portal o transatlantyku „Piłsudski”

W setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, 11 listopada, wystartował portal internetowy (pod adresem www.mspilsudski.pl), poświęcony najpiękniejszemu statkowi II Rzeczypospolitej – transatlantykowi „Piłsudski”. Realizatorem idei upamiętnienia w ten nowoczesny sposób statku jest Fundacja Koncept Kultura, dla której NMM jest partnerem strategicznym. Prezentacja projektu „MS Piłsudski – ukryta historia” (interaktywnej platformy internetowej i widowiska w technologii Virtual Reality) odbyła się 26 listopada w Domu Spotkań z Historią w Warszawie i wzięli w niej udział dr Tomasz Bednarz i Paweł Monkiewicz z NMM. Termin wydarzenia był nieprzypadkowy, gdyż przypadł na 79. rocznicę zatonięcia m.s. „Piłsudski”. NMM współpracowało przy projekcie praktycznie od jego początków w 2017 roku. Pracownicy Muzeum udzielali wsparcia merytorycznego w zakresie treści powstających na platformie na wszystkich etapach jej realizacji. Zdigitalizowano 120 obiektów muzealnych i archiwalnych ze zbiorów NMM, dla 10 z nich wykonano modele 3D wraz z teksturami. Udostępniono też model statku „Piłsudski”, znajdujący się na co dzień na sali ekspozycyjnej na Ołowiance, na bazie którego powstała rekonstrukcja transatlantyku w technologii 3D. Na tej samej sali na II piętrze Spichlerzy latem tego roku zostały nakręcone materiały filmowe, które stały się elementem widowiska VR. Portal daje możliwość poznania szczegółowej historii statku, obejrzenia jego wspaniałych wnętrz i odbycia po nim wirtualnej wycieczki. W zakładce *Edukacja* dostępne są różne gry oraz trzy scenariusze lekcji, opracowane przez kierownika Działu Edukacji Przemysław Węgrzyn. W naszym Muzeum odbyła się także ogólnopolska premiera tego typu zajęć. Wzięły w nich udział dzieci i młodzież z kilku trójmiejskich szkół podstawowych. Lekcje cieszyły się dużym powodzeniem i wciąż pozostają w ofercie edukacyjnej NMM.

EDUKACJA

Warsztaty dla nauczycieli w Tczewie

W tczewskich oddziałach NMM 25 listopada odbyły się warsztaty dla nauczycieli, przygotowane przez Dział Edukacji NMM oraz pracowników Centrum Konserwacji Wraków Statków. Podczas warsztatów nauczyciele zaznajomili się z nową ofertą edukacyjną i brali aktywny udział w zajęciach związanych z morskim ceremoniałem, archeologią podwodną, ratownictwem morskim oraz konserwacją zabytków. Ponadto zapoznali się ze sposobami wykorzystania dostępnych w CKWS narzędzi multimedialnych.